

2. Концепція позашкільної освіти в умовах воєнного стану. URL: <https://pou.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Kontsepsiya-pozashkilnoyi-osvity-v-umovah-voyennogo-stanu-2024.pdf>
3. Лист МОН від 04.04.2022 № 1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». URL: <https://imzo.gov.ua/2022/04/07/lyst-mon-vid-04-04-2022-1-3872-22-pro-metodychni-rekomendatsii-persha-psykholohichna-dopomoha-alhorytm-diy/>
4. Освіта під загрозою. URL: <https://saveschools.in.ua/> (Дата звернення: 25.02.2025)
- Позашкільна освіта – 2023: десять звершень. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3796072-pozaskilna-osvita2023-desat-zversen.html>

Гармонійний емоційно-ціннісний розвиток як головна умова успішного розвитку дитини дошкільного віку

Кіяшко Альбіна, вихователь-методист
комунального закладу «Заклад дошкільної освіти
(ясла-садок) №138 Харківської міської ради»
kiaskoalbina138@gmail.com

У статті розглядається питання необхідності своєчасного цілеспрямованого формування гармонійного емоційно-ціннісного розвитку дітей дошкільного віку.

Ключові слова: гармонійний емоційно-ціннісний розвиток, емоційна сфера, емоційне благополуччя, індивідуальні особливості, дитина дошкільного віку.

Актуальність. Проблема щодо розвитку та формування емоційної сфери дітей дошкільного віку є глобальною. Гармонійний емоційно-ціннісний розвиток дитини – це достатньо складний процес, який потребує певних знань, певного рівня розвитку. Саме тому заклад дошкільної освіти та сім'я мають забезпечити високоефективну систему гармонійного емоційного розвитку дітей з урахуванням їх віку, а також індивідуальних особливостей. Такий комплексний підхід допоможе дитині в подальшому житті визначити місце в соціумі та забезпечить успішність.

Мета статті: акцентувати увагу на необхідності цілеспрямованого розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти та в сім'ї як фундаменту реалістичного та оптимістичного світобачення.

Дошкільне дитинство – головний і особливий період, наповнений радістю та іграми, це період, коли дитина відкриває для себе світ, коли відбуваються значні зміни в її емоційній сфері. Навколишній світ сьогодні не завжди прихильний до дитини. Сучасна дитина опиняється поруч із досить складним, напруженим, іноді ворожим для неї середовищем. Завдання дорослих полягає в тому, щоб цей процес протікав природно, без тиску та зайвого повчання. Кожна дитина – це особливий і неповторний світ, пізнати його може тільки мудра людина, яка любить дитину, розуміє її, ураховує унікальність та індивідуальність кожної дитини, може створити умови для розвитку особистості через задоволення базових потреб відповідно до соціокультурних норм [4, с. 2].

Очікування суспільства пов'язані сьогодні насамперед із формуванням життєздатної, гнучкої, свідомої та творчої дитини. А чи подумали дорослі про здоров'я дитини, яке безпосередньо залежить від позитивних емоцій. Емоційність є основною психофізіологічною особливістю дитячого віку. Її вікові зміни

зумовлюють своєрідну поведінку дітей на різних етапах їх розвитку. Велике значення для нормального психічного розвитку й життєдіяльності має емоційне благополуччя, яке залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників.

Розширення та поглиблення межових із педагогікою сфер, таких як філософія, педагогіка, соціологія, ставить перед педагогічною спільнотою дошкільної освіти завдання, які спрямовані на впровадження в практику роботи підходів, спрямованих на розвиток і формування емоційного розвитку дитини. Коли мова йде про емоційне благополуччя дітей, то завжди необхідно звертати увагу на її постійне оновлення принципів, гуманізації цілей і завдань дошкільної освіти, оптимізації життя сучасної дитини відповідно до її здібностей, нахилів і потреб.

Сучасна педагогічна наука не може успішно розв'язувати проблеми виховання зростаючої особистості без посилення уваги дорослих до емоційного аспекту її життя. Гармонійний емоційно-ціннісний розвиток має виняткове значення для становлення дитини дошкільного віку. Емоційний розвиток дитини передбачає розвиток емоційної чутливості, сприйнятливості, культури емоційної поведінки, душевного комфорту та виховання потреб, а через них – елементарної системи цінностей (значень та особистісних смислів, пріоритетів, переваг) [2, с.24].

Період від двох до шести років називають віком ефективності, який характеризують бурхливі, нестійкі емоції, швидкий перехід від одного емоційного стану до іншого. І саме в цей період дитина потрапляє в заклад дошкільної освіти. Для дитини ця подія є головною. Діти переживають і отримують спектр емоцій. Емоції та переживання загострюються. Саме в цей період велике значення для нормального психічного розвитку та життєдіяльності має емоційне благополуччя, яке залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників. Педагоги закладу дошкільної освіти мають усі можливості цілеспрямовано формувати емоційно-ціннісний розвиток [4, с. 2].

Педагоги й батьки повинні об'єднати зусилля, спрямувати їх на розвиток і виховання дітей, створити сприятливі та емоційно комфортні умови для життєдіяльності дітей, оточити їх атмосферою взаємної підтримки та взаєморозуміння.

Для дитини розуміння та передача емоцій є дуже складним процесом. Стимулювати дітей до розуміння власних емоцій та вміння володіти ними необхідно починати з дошкільного дитинства. Розвиток емоційної сфери належить до важливих показників психічного стану й благополуччя. Саме емоції, особливо позитивні, відіграють важливу роль у житті дитини. Дорослі мають розуміти, що гармонійний емоційно-ціннісний розвиток є важливою основою для формування гармонійної та успішної особистості [3, с.19].

Слід ураховувати, що дитина живе емоціями, керується ними при виборі способів поведінки. Емоції супроводжують дитячі відчуття, практичні дії, регулюють розумову діяльність, роблять навколишній світ різноманітним, прекрасним і значущим. Завдяки емоціям дитинство залишається незабутнім періодом життя.

Емоції проходять шлях прогресивного розвитку, набуваючи все більш багатого змісту й усе складніших форм прояву під впливом соціальних умов життя та виховання. Емоційний розвиток дошкільників пов'язаний, насамперед, з появою в них нових інтересів, мотивів і потреб. Інтенсивно починають

розвиватися соціальні емоції та моральні почуття. Зміни в емоційній сфері пов'язані з розвитком не тільки мотиваційної, а й пізнавальної сфери особистості, самосвідомості [2, с. 201].

Дорослі повинні працювати з дитиною щодо формування та розвитку емоційної лабільності, яка виражається в легкості та швидкості переходу від одного емоційного стану до іншого й поступово трансформується в пластичність емоцій, яка характеризується гнучкістю зміни емоційних переживань, опосередкованої нейтральними формами емоційних станів [4, с. 2].

Усі емоційні стани характеризуються спрямованістю, ступенем напруження та рівнем узагальненості. Дитині дошкільного віку важко розібратися в гамі своїх переживань. Вона не завжди правильно розуміє навіть прості емоції. Ще важче їй збагнути складні та різноманітні переживання інших людей. Тому потрібна цілеспрямована робота з формування емоційної сфери дітей дошкільного віку, спрямована на: вербалізування дорослими станів, емоцій, почуттів, переживань – як своїх, так й інших; стимулювання дітей до прояву свого ставлення до тієї чи тієї ситуації, стану, емоції або переживання, спричиненого цією ситуацією; навчання дітей способів адекватного вираження негативних емоцій та вмінь позбуватися їх [3, с. 20].

Найсильнішим і найважливішим джерелом переживань дитини дошкільного віку є її взаємини з іншими людьми. Якщо дорослі уважні до дитини, поважають її як особистість, то вона переживає емоційне благополуччя – почуття впевненості, захищеності, яке сприяє нормальному розвитку особистості дитини, виробленню в неї позитивних якостей, доброзичливого ставлення до людей. Ставлення до дитини дорослого викликає у неї відповідні почуття – радість, гордість, співчуття, страх, образ, гнів, заздрість тощо [6, с. 172].

Провідне місце у формуванні особистості дитини належить сім'ї. Саме в сім'ї дитина отримує первинні навички сприйняття дійсності, привчається усвідомлювати себе повноправним представником суспільства. Україй важливо донести до батьків, що за виховання дітей та їх розвиток несуть відповідальність саме вони. Батьки мають розуміти, що, сприяючи гармонійному емоційному розвитку, вони формують здатності дитини регулювати емоційні стани, збагачувати емоційний досвід, збільшувати вміння виражати емоції та розуміти чужі емоції.

Звичайно, є певні проблеми щодо якісного та гармонійного емоційного розвитку й емоційного супроводу дітей, а саме:

- несприятливі соціально-побутові умови;
- низький рівень психологічної культури, інтелектуальної та педагогічної грамотності батьків;
- зниження виховного потенціалу сім'ї, розбіжність у соціальних статусах сім'ї;
- невміння батьків налагодити довірливі стосунки між собою та між собою і дітьми;
- емоційний клімат сімейного оточення;
- духовний вплив на дитину;
- невміння формувати й координувати емоції дітей;
- недостатній рівень залучення батьків до спільної праці із закладами освіти.

Сім'я та заклад дошкільної освіти – два важливих інститути соціалізації дитини. І хоча їх виховні форми є різними, для всебічного розвитку дитини необхідна їх взаємодія. Якщо заклад дошкільної освіти сприяє інтеграції дитини в соціумі, то сім'я повинна забезпечити індивідуалізацію розвитку дитини, але не всі батьки розуміють як це треба робити [1, с. 64].

Зважаючи на проблеми сьогодення необхідно узгодити позиції та визначити зміст співпраці з батьками:

- розкриття важливості ролі матері й батька (об'єднання їх зусиль) у вихованні дитини;
- ознайомлення батьків з ефективними методами та прийомами адаптації дітей засобами використання позитивних емоцій;
- формування в батьків віри в дитину;
- розвиток упевненості в собі, уміння враховувати свої здібності, довіряти власному життєвому досвіду, своїм життєвим враженням і відчуттям;
- створення в сім'ї та закладі дошкільної освіти сприятливих умов для успішної адаптації дитини;
- надання батькам інформації щодо показників сформованості емоційного розвитку дитини;
- актуалізація важливості створення в сім'ї життєвого простору, сприятливого для формування та розвитку позитивних емоцій [5, с. 411].

Пріоритетним у своїй роботі заклад дошкільної освіти повинен визначити трансформацію традиційних і нетрадиційних форм роботи з батьками щодо формування позитивних емоцій під час адаптації дитини до закладу. Відповідальна й складна просвітницька робота закладу дошкільної освіти спрямована на ознайомлення, розширення та поглиблення уявлень членів родини про сучасні освітні завдання, роль вікових та індивідуальних особливостей дитини, сутність компетентності як інтегративної якості особистості [4, с. 2].

Цілісне сприйняття світу відбувається лише тоді, коли дитина не лише аналізує те, що відбувається, а й ставить до нього емоційно. Це дає змогу глибше зануритись у приховану сутність буття, здобути цілісне знання, адже:

- емоційно значущі для дитини ситуації спонукають її до самовираження, причому дитина не лише виражає свої почуття, а й разом із цим передає загальні, сутнісні для всіх людей культурні «сенси»;
- емоції створюють той особистісний, суб'єктивний контекст, у який ми «вписуємо» нові знання;
- емоційно забарвлене знання мотивує дитину до подальшого пізнання, вивчення, дослідження;
- процес навчання та виховання, який задіює емоційну сферу дитини, сприяє розвитку ціннісного ставлення до знання світу, інших людей [1, с. 26].

Модернізаційні процеси, що відбуваються нині в дошкільній освіті, обумовлюють необхідність вирішення завдання гармонійного емоційно-ціннісного розвитку, позначених в освітніх стандартах. Проблема забезпечення емоційного благополуччя дітей дошкільного віку є однією з пріоритетних. Це пояснюється тим, що емоційне благополуччя дитини – значущий фактор її успішної соціалізації

тта розвитку особистості, що робить істотний вплив на рівень психологічного здоров'я дитини.

Висновки. Світ дитячих емоцій – тонка, делікатна сфера, яка потребує особливої уваги. А роль позитивних емоцій дитини дуже велика! Дорослі не повинні забувати, що емоції дитини – це частина її життя. Вони забарвлюють внутрішній світ дитини. Позитивні емоції дитини – це запорука спокою, радості, надії, задоволення та врешті-решт – психологічне здоров'я дитини. Гармонійний емоційно-ціннісний розвиток – і запорука, і складова успішності щасливої особистості. Це внутрішня гармонія, збалансованість «хочу», «можу» та «вибираю». Гармонійний емоційно-ціннісний розвиток – досить тендітна річ, що потребує від дорослих мудрості. Таким чином, ключі до здоров'я дитини знаходяться в руках батьків і педагогів – саме від їх партнерства залежить гармонійний емоційно-ціннісний розвиток дитини.

Список використаних джерел

1. Гумовська Л. М. «Розвиток соціально-емоційної сфери дошкільників». Харків: Видавнича група «Основа», 2011.
2. Дудкевич Т. В. «Дошкільна психологія»: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007.
3. Індивідуальний підхід до дитини в ДНЗ. Упор. Л. А. Шик. Харків: Видавнича група «Основа», 2010.
3. Загадковий світ емоцій. Розвиток емоційної сфери дошкільників. Упорядник І. В. Молодушкіна. Харків: Видавнича група «Основа», 2010.
4. Кіяшко А. А. Позитивні емоції – запорука успішної адаптації дітей. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 3.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ: Видавництво «Академвидав», 2006.
6. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології та педагогіки. Київ: Видавництво «Академвидав», 2012.